

JOHN PERKINS

ZPOVĚD

LOVCE EKONOMIK

John Perkins

ZPOVĚĎ LOVCE EKONOMIK

*THE NEW CONFESSIONS OF
AN ECONOMIC HIT MAN*

by John Perkins

© Berrett-Koehler Publishers, Inc., 2015

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Překlad Petr Červený, 2016

Obálka Jiří Miňovský – ARBE, 2016

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2016

ISBN 978-80-7585-815-3 (pdf)

John Perkins

ZPOVĚĎ LOVCE EKONOMIK

Přeložil: Petr Červený

Mojí babičce Lule Brisbin Moodyové, která mi vštěpovala sílu pravdy, lásky a představivosti, a mému vnukovi Grantovi Ethanovi Millerovi, který mi dává inspiraci k tomu, abych napřel všechny síly k budování světa, který on, jeho bratři a sestry napříč celou planetou budou jednou chtít zdědit.

OBSAH

Předmluva **7**

Úvod: Nová zповěď **13**

ČÁST I: 1963–1971

1 Špinavá hra **19**

2 Zrození lovce ekonomik **29**

3 „Do konce života“ **41**

4 Indonésie: Poučení pro lovce ekonomik **51**

5 Zachraňuji zemi ze spárů komunismu **55**

6 Zaprodávám svou duši **61**

ČÁST II: 1971–1975

7 V roli inkvizitora **69**

8 Civilizace před soudem **75**

9 Životní příležitost **81**

10 Hrdinný prezident Panamy **89**

11 Piráti v průplavovém pásmu **95**

12 Vojáci a prostitutky **99**

13 Rozhovory s generálem **105**

14 Nové a neblahé období dějin ekonomie **111**

15 Saúdské praní špinavých peněz **117**

16 Podpora a financování Usámy bin Ládina **131**

ČÁST III: 1975–1981

17 Vyjednávání o Panamském průplavu a Graham Greene **139**

18 Íránský král všech králů **149**

19 Zповěď mučeného muže **155**

20 Pád krále **161**

21 Kolumbie: Klíč k Latinské Americe **165**

22 Americká republika proti globálnímu impériu **171**

23 Klamavý profesní životopis **179**

24 Ekvádorský prezident v boji proti ropným magnátům **189**

25 Končím **195**

ČÁST IV: 1981–2004

- 26 Smrt ekvádorského prezidenta **201**
- 27 Panama: Smrt dalšího prezidenta **207**
- 28 Moje energetická společnost, Enron a George W. Bush **211**
- 29 Přijímám úplatek **217**
- 30 Invaze Spojených států do Panamy **225**
- 31 Propadák LE v Iráku **235**
- 32 11. září a jeho důsledky pro mne osobně **243**
- 33 Saddám zachraňuje Venezuelu **253**

ČÁST V: 2004–SOUČASNOST

- 34 Spiknutí: Chtěli mne otrávit? **261**
- 35 Šakal promluvil: Spiknutí na Seychelách **269**
- 36 Ekvádorští rebelové **275**
- 37 Honduras: CIA zasahuje **283**
- 38 Tvůj přítel bankéř v roli LE **289**
- 39 Vězeňská lekce z Vietnamu **295**
- 40 Istanbul: Nástroje novodobého impéria **303**
- 41 Spiknutí proti Fundación Pachamama **311**
- 42 Další bankovní skandál LE **317**
- 43 Kdo jsou dnešní lovci ekonomik? **323**
- 44 Kdo jsou šakalové současnosti? **335**
- 45 Několik lekcí pro Čínu **343**
- 46 Co můžete udělat vy **351**
- 47 Co je potřeba udělat **363**

Dokumentace aktivit LE v letech 2004 až 2015 **376**
Důležité mezníky v životě Johna Perkinse **417**

Poznámky **422**
Poděkování **446**
O autorovi **449**

PŘEDMLUVA

Lovci ekonomik (LE) jsou skvěle placení profesionálové, kteří země celého světa šidí o miliardy dolarů. Peníze od Světové banky, Americké agentury pro zahraniční rozvoj (USAID) a dalších organizací zahraniční „pomoci“ přelévají do sejfů obřích korporací a kapes několika mála bohatých rodinných klanů, které ovládají světové přírodní zdroje. K jejich nástrojům patří falešné finanční zprávy, falšování volebních výsledků, úplatky, (sexuální) vydírání a vraždy. Hrají hru, která je stejně stará jako impérium samotné, ale která nabyla hrozivých rozměrů v dnešní době globalizace. Měl bych to asi dobře vědět; byl jsem jedním z nich.

Výše uvedená slova jsem napsal v roce 1982 na úvod své knihy s pracovním názvem *Svědomy lovců ekonomik*. Kniha byla věnována prezidentům dvou zemí, mužům, kteří svého času byli mými klienty, mužům, které jsem respektoval a vnímal jako spřízněné duše – Jaimemu Roldósovi, prezidentovi Ekvádoru, a Omaru Torrijosovi, prezidentovi Panamy. Oba dva nedávno před tím zahynuli při leteckých neštěstích. Jejich smrt nebyla náhodná. Byli zavražděni, protože se postavili proti komplotu korporátních, vládních a bankovních špiček, jež usilují o vybudování globálního impéria. LE se nepovedlo Roldóse a Torrijose přesvědčit, tak se do hry vložili ti druzí lovci – šakalové, které řídí CIA a kteří vždy stáli těsně za našimi zády.

Bylo mi řečeno, abych v knize nepokračoval, a během následujících dvaceti let jsem se k ní čtyřikrát vrátil. Při každé této příležitosti mne k tomu vedly aktuální události ve světě: invaze USA do Panamy v roce 1989, válka v zálivu 1991, Somálsko,

vzestup Usámy bin Ládina, ale hrozby či úplatky mne pokaždé přesvědčily, abych psaní zanechal.

V roce 2003 si ředitel velkého vydavatelství, které vlastní velká nadnárodní společnost, přečetl pracovní verzi Zpovědi lovce ekonomik. Její obsah mu připadl jako „strhující příběh, o jaký je potřeba se podělit“. Potom se však smutně pousmál, zavrtěl hlavou a řekl, že vzhledem k tomu, že jeho nadřízení v ústředí by mohli mít proti tomu námitky, nemůže si dovolit riskovat a moji knihu vydat. Poradil mi, abych ji převedl do románové formy. „Potom bychom ji mohli inzerovat jako dílo ve stylu spisovatelů, jakými jsou John le Caré a Graham Greene.“

Tohle však není žádný román, je to pravdivý příběh mého života. Je to příběh o systému, který jsme vytvořili a neosvědčil se. Trochu odvážnější vydavatel bez nadnárodního ústředí souhlasil, že mi vyjde vstříc.

A co mne nakonec přesvědčilo, že jsem přestal věnovat pozornost výhrůžkám a nabídkám úplatků?

Odpověď je jednoduchá. Můj jediný potomek, dcera Jessica, dokončil vysokou školu a postavil se na vlastní nohy. Když jsem jí řekl, že uvažuji o vydání knihy, a podělil jsem se s ní o své obavy, odpověděla. „Tati, neboj se. Kdyby se ti něco stalo, já navážu tam, kde jsi skončil. Musíme to takhle udělat pro tvé vnuky, kterých, doufám, se jednou ode mne dočkáš.“ To je ta jednoduchá odpověď.

Širší odpověď souvisí s mou oddaností zemi, v níž jsem vyrůstal; s láskou k ideálům, které formulovali Otcové zakladatelé; až po mou věrnost Americké republice a současným hodnotám: „životu, svobodě a touze po štěstí“ lidem celého světa. Souvisí také s mým odhodláním, které nastartovalo 11. září 2001, již nečinně nepřihlížet tomu, jak LE tuto republiku přeměňují v globální impérium. To je rámec mé širší odpovědi. Celkový obraz naleznete v následujících kapitolách této knihy.

Jak je možné, že jsem nebyl zavražděn za odhalení pravdy v této knize? Jak vysvětlím dále na jejích stránkách, ona samotná se stala mojí životní pojistkou.

Její příběh je pravdivý. Každou jeho minutu jsem prožil na vlastní kůži. Místa, lidé, rozhovory a pocity, které popisují, jsou součástí mého života. Jsou to mé osobní zážitky odehrávající se na pozadí světových událostí, jež formovaly naše dějiny. Posunuly nás tam, kde se nacházíme nyní, a položily základy budoucnosti našich dětí. Poctivě jsem se snažil, abych skutečnosti, lidi a rozhovory vykreslil co nejpravdivěji. Kdykoli popisují historické události nebo dávám zpětně dohromady obsah rozhovorů, mám k ruce různé pomůcky; oficiální dokumenty; osobní zápisky a poznámky; vzpomínky – mé osobní i ostatních; pět rukopisů, které jsem původně rozepisoval, a postřehy ostatních autorů o té době – především nedávno zveřejněné materiály, které byly dříve tajné nebo nebyly k dispozici z jiných důvodů. Čísla vás odkazují na poznámky, aby se mohl zvědavý čtenář věnovat danému tématu více do hloubky. V některých případech jsem několik rozhovorů, jež jsem vedl s konkrétním člověkem, zkombinoval do jedné konverzace pro potřeby lepší srozumitelnosti děje příběhu.

Můj vydavatel se mne zeptal, jestli jsme sami sebe nazývali lovci ekonomik. Ujistil jsem ho, že tomu tak opravdu bylo, i když jsme nejčastěji používali pouze zkratku. Vybavuji si ten den roku 1971, kdy jsem měl první lekci s Claudine, mou instruktorkou. Ta mi sdělila: „Mým úkolem je udělat z vás lovce ekonomik. Nikdo nesmí vědět o tom, co vlastně děláte, ani vaše manželka.“ Potom zvažněla. „Jakmile se jednou stanete součástí systému, není cesty zpátky.“

Claudine si nebrala servítky, když mi popisovala, co budu vlastně dělat. Náplní mé práce bude přesvědčovat světové lídry, aby se stali součástí velkého systému, který podporuje americké obchodní zájmy. Na konci tohoto procesu jejich země upadnou do dluhové pasti, na jejímž základě si pojistíme jejich loajalitu. Potom se na ně můžeme kdykoliv obrátit, aby uspokojili naše politické, ekonomické a vojenské potřeby. Na oplátku jim pomůžeme zajistit upevnění jejich politických pozic tím, že vybudujeme průmyslové zóny, elektrárny a letiště pro potřeby jejich

obyvatel. A majitelé amerických strojírenských a stavebních firem se budou válet v penězích.

Kdybychom snad zakolísali, na naše místo nastoupí šakalové, násilná verze LE, a i kdyby oni nebyli úspěšní, pak je tu armáda.

Nyní, téměř dvanáct let od prvního vydání knihy *Zpověď lovce ekonomik* si já i můj původní vydavatel uvědomujeme, že nazrál čas k tomu, aby vyšlo vydání nové. Lidé, kteří četli první vydání, mne zaplavili tisíci e-mailů, v nichž se mne ptali, jakým způsobem napsání knihy ovlivnilo můj život, co podnikám pro to, abych odčinil své hříchy mládí, jak se snažím změnit systém LE a co oni sami mohou udělat, aby se podíleli na změně. Tato kniha je odpovědí na tyto otázky.

Důvod k novému vydání také spočívá v tom, že svět se mezitím radikálně změnil. Systém LE – který je svou podstatou založen na principu zadlužení a strachu – je v současnosti ještě zrádnější, než tomu tak bylo v roce 2004. Počet LE se markantně zvýšil a používají se nové krycí metody a nové nástroje. A my, Američané, jsme na to dost zásadně doplatili. Doplatil na to celý svět. Je zřejmé, že jsme se ocitli na pokraji katastrofy – ekonomické, politické, sociální a ekologické. Je potřeba jednat.

Tento příběh *nesmí* zapadnout. Žijeme v období ohromné krize – a ohromné příležitosti. Příběh konkrétního lovce ekonomik je příběh o tom, kam až jsme to dopracovali a kde se právě nacházíme a proč čelíme krizi, která jako by neměla východisko. Tato kniha je zpovědí člověka, který v době svého působení jako LE byl součástí relativně malé skupiny. V současnosti je lidí podobného ražení mnohem více. Jejich pracovní tituly znějí nadneseně; procházejí se po chodbách společností, jakými jsou Exxon, Walmart, General Motors a Monasanto, a používají systém LE k prosazování svých zájmů

Ve své podstatě je tato kniha příběhem o nové generaci LE.

Je to také váš příběh, příběh vašeho i mého světa. Všichni se na něm podílíme. Musíme přijmout za něj svůj díl odpovědnosti. LE jsou úspěšní proto, že my jim vlastně pomáháme. Svádějí nás, přemlouvají nás a vyhrožují nám, ale zvítězí pouze tehdy, když nad tím mávneme rukou nebo se prostě necháme přesvědčit.

Problém si musíme nejprve připustit, abychom ho následně mohli začít řešit. Přiznání hříchu je prvním krokem k vykoupení. Ať se tedy tato kniha stane prvním krokem k našemu spasení. Nechme se inspirovat jejím obsahem, ať nás pozvedne k novým výšinám oddanosti dobré věci a vede nás k uskutečnění našeho snu o vyvážené a úctu si zasluhující lidské společnosti.

John Perkins
listopad 2015

NOVÁ ZPOVĚĎ

Každý den mne pronásledují vzpomínky na činy, kterých jsem se dopouštěl jako lovec ekonomik (LE). Pronásledují mne lži o Světové bance, které jsem neváhal použít. Pronásleduje mne pomyšlení na způsoby, jakými tato banka a její přidružené organizace za mého přispění pomáhala americkým korporacím roztahovat svá zkázonosná chapadla napříč planetou. Pronásledují mne úplatky poskytované politikům chudých zemí, vydírání a výhrůžky, co se jim může stát, pokud nepřijmou nabízené podmínky půjček, které je uvrhnou do dluhové pasti, a že šakalové CIA se postarají o jejich svržení nebo zinscenují atentát.

Občas se probouzím uprostřed noci z hrozivého snu o tom, jak hlava státu, můj osobní přítel, umírá násilnou smrtí jenom proto, že odmítl zradit svůj vlastní lid. Podobně jako Shakespeara Lady Macbeth se snažím smýt krev ze svých rukou.

Krev je však pouze jedním z příznaků.

Zrádný nádor bující pod povrchem, který byl rozkryt v prvním vydání Zpovědi lovce ekonomik, se dostal do stadia metastáze. Rozšířil se přes hospodářsky rozvojové země do Spojených států a zbytku celého světa, ohrožuje samotné základy demokracie a život na planetě jako takový.

Všechny nástroje LE a šakalů – podvodná ekonomika, falešné sliby, výhrůžky, podplácení, vydírání, dluhy, podvody, převraty, atentáty, neomezená vojenská moc – se v dnešním světě běžně používají, dokonce v mnohem větším měřítku než

tomu tak bylo za éry před více než deseti lety. A i když tento nádor nyní pronikl do hloubi široké lidské společnosti, mnozí lidé o něm nemají ani tušení, i když zkáza, kterou má na svědomí, se dotýká každého z nás. V současnosti je dominantním systémem v oblasti ekonomiky, vládních kruhů a lidské společnosti.

Motorem tohoto systému je strach a zadlužování. Jsme bombardováni zprávami s neblahým obsahem, které mají za cíl nás přesvědčit o tom, že musíme být ochotni zaplatit jakoukoli cenu, přijmout jakýkoli dluh, abychom zastavili nepřítele, který, prý, číhá na prahu našeho domu. Zdrojem našich problémů je někdo jiný. Povstalci. Teroristi. „Oni.“ A řešení tohoto problému spočívá v utrácení obrovského množství peněz za zboží a služby, jež nabízejí ti, které já nazývám korporatokracie – ohromná síť obchodních společností, bankovních institucí, spřízněných vlád, a bohatí a mocní lidé, kteří jsou s nimi propojeni. Ohromně se zadlužíme; naše země a její finanční pochopové ve Světové bance a sesterských organizacích přinutí další země, aby se také masivně zadlužily; staneme se otroky dluhu a totéž se poté stane i ostatním zemím.

Tato filozofie pak vede ke vzniku „ekonomiky smrti“ – založené na válečných konfliktech nebo hrozbách rozpoutání válečného konfliktu, zadlužování a drancování přírodních zdrojů. Je to neudržitelná ekonomika, která ve stále větší míře vyčerpává ty nejdůležitější zdroje, na nichž sama závisí, a zároveň znečišťuje ovzduší, vodu a potraviny, které potřebujeme k životu. I když ekonomika smrti je jednou z forem kapitalismu, je důležité uvést, že slovo *kapitalismus* ztělesňuje ekonomický a politický systém, v němž obchod a průmysl jsou ovládány více soukromým sektorem než státním. Obsahuje na jedné straně místní farmářské trhy a na straně druhé velmi nebezpečnou formu globálního korporátního kapitalismu ovládaného korporatokracií. Pro ni je přirozené chovat se dravě, vytvářet ekonomiky smrti, což nakonec povede k jejímu sebezničení.

Rozhodl jsem se napsat tuto knihu, protože za posledních deset let se změnilo velmi mnoho věcí. Zhoubný nádor se rozšířil po celých Spojených státech i do ostatního světa. Bohatí ještě více zbohatli a všichni ostatní z reálného hlediska zchudli.

Mocná propagandistická mašinerie, jež vlastní a ovládá korporatokracie, nám předkládá příběhy, které nás mají přesvědčit, abychom akceptovali dogmata, která slouží jejich zájmům, nikoli našim. Jejich smyšlené příběhy nás přesvědčují o tom, že máme přijmout systém strachu a zadlužování za svůj, abychom hromadili věci a rozdělovali a panovali všem, kteří nejsou „my.“ Jejich příběhy nám servírují lež o tom, že systém LE nám poskytne bezpečí a učiní nás šťastnými.

Někteří lidé mají tendenci přičítat naše současné problémy organizovanému globálnímu spiknutí. Kéž by to bylo tak jednoduché. Píšu o tom o něco dále: existují stovky různých spiknutí – ne pouze jedno a veliké – která mají dopad na nás na všechny, systém LE je živěn něčím mnohem nebezpečnějším, než je jedno spiknutí. Nestojí za ním malá skupina lidí, ale koncepce, která je přijímána jako evangelium. Jsme přesvědčeni, že ekonomický růst je lidstvu prospěšný a že čím je vyšší, tím lépe. V podobném duchu jsme přesvědčeni, že lidé, kteří stojí za ekonomickým růstem, by měli být oslavováni a náležitě odměňováni, zatímco ti, kteří se narodili na okraji společnosti, jsou odsouzeni k vykořisťování. A jsme také přesvědčeni, že jakékoli nástroje, včetně těch, které užívají současní LE a šakalové, jsou obhajitelné, pokud vedou k ekonomickému růstu; zajišťují nám náš pohodlný bohatý západní styl života a vedou války proti komukoli (například islámským teroristům), kdo by se odvážil ohrozit naši ekonomickou stabilitu, pohodlí a bezpečí.

Na základě mnoha požadavků čtenářů jsem přidal mnoho detailních informací a epizod o tom, jak vypadala naše práce v době mého působení u LE, a vyjasnil jsem některé otázky, které vyvstaly v již dříve vydaných kapitolách. Přidal jsem také úplně novou část, v níž popisují, jaká jsou pravidla hry

LE v současnosti – kdo mezi ně patří, kdo se řadí mezi šakaly a o tom, jak jejich podvodné praktiky a nástroje, které mnohdy vedou k zotročení, mají daleko větší dosah, než tomu bylo kdykoliv předtím.

Z podnětu čtenářů jsem také v části 5 přidal dvě nové kapitoly. Ty jsou návodem k tomu, jak odstranit systém LE a jakou specifickou taktiku je třeba k tomu použít.

V závěru knihy jsem zařadil část nazvanou „Dokumentace aktivit LE v letech 2004 až 2015“, která doplňuje můj osobní příběh dalšími detailními informacemi pro potřeby čtenářů, kteří hledají více informací o mých tvrzeních a chtějí se jim věnovat ve větší šíři.

Navzdory všem špatným zprávám a pokusech magnátů dnešní doby ukrást nám demokracii a naši planetu, má naděje přetrvává. Víím, že v okamžiku, kdy bude dost těch, kteří pochopí pravou tvář systému LE, spojíme se ke společné akci, která povede k odstranění zhoubného nádoru. Tato kniha odhaluje, jakým způsobem tento systém funguje v současné době a co vy a já – my všichni – můžeme učinit, abychom se mu postavili na odpor.

Tom Paine inspiroval americké revolucionáře těmito slovy: „Pokud má dojít k nesnázím, necht' se tak děje v době mého života, aby mé děti mohly žít v klidu.“ Tato slova mají dnes úplně stejnou hodnotu, jakou měla v roce 1776. Důvod, proč jsem napsal tuto knihu, je podobný: klade si za cíl nás všechny inspirovat a přesvědčit o tom, že je třeba udělat vše, co je v našich silách, aby naše děti žily v klidu a míru.

ČÁST I: 1963–1971

ŠPINAVÁ HRA

Když jsem v roce 1968 ukončil studia na vysoké ekonomické škole, byl jsem rozhodnut, že bojovat do Vietnamu nepůjdu. Krátce před tím jsem se oženil s Ann. Ona také byla proti válce a díky své dobrodružné povaze souhlasila s tím, abychom oba vstoupili do Mírových sborů.

Poprvé jsme se do ekvádorského Quita dostali v témže roce. Bylo mi dvacet tři a jako dobrovolníkovi mi bylo určeno, abych zakládal kreditní a spořicí společnosti pro obyvatele žijící hluboko v amazonské džungli. Ann měla na starosti poskytování lekcí ohledně hygieny a péče o děti domorodým ženám.

Ann už předtím navštívila Evropu, ale pro mne to byla první cesta mimo území Severní Ameriky. Věděl jsem, že Quito je jedno z nejvýše položených hlavních měst na světě – a zároveň jednoho z nejchudších. Čekal jsem, že to bude pro mne úplně nová zkušenost, ale realita se naprosto minula s mým očekáváním.

Když naše letadlo klesalo směrem k letišti, naskytl se mi šokující pohled na shluky primitivních chatrčí podél přistávací dráhy. Ze svého prostředního sedadla jsem se naklonil přes Ann do uličky a ekvádorského obchodníka, který seděl naproti, jsem se zeptal: „Tam opravdu bydlí lidé?“

„Naše země je chudá,“ přikývl s vážným výrazem ve tváři.

Obrázek, který se nám naskytl při pohledu z oken autobusu po cestě z letiště, byl dokonce ještě horší – žebráci v roztrhaných oděvech opírající se o podomácku vyrobené berle, ploužící se po ulicích pokrytých haldami odpadků, děti s nepřírozeně na-

fouklými bříšky, psi vyhublí na kost a městečko z lepenkových krabic, jež sloužily coby příbytky.

Náš autobus zastavil před pětihvězdičkovým hotelem Inter-Continental v centru Quita, ostrovem luxusu v moři chudoby, a místem, kde pro dobrovolníky Mírových sborů byly organizovány vstupní brífinky.

Během naší první lekce, po které následovalo mnoho dalších, jsme se dozvěděli, že Ekvádor je kombinací feudální Evropy a amerického Divokého západu. Naši lektori nás upozorňovali na mnohá nebezpečí: jedovaté hady, malárii, anakondy, smrtelné parazity a nepřátelské, bojovně naladěné domorodce. Pak přišla ta dobrá zpráva. Texaco nedávno objevilo značné zásoby ropy nedaleko od místa, kde budeme působit. Bylo nám řečeno, že díky ropě se Ekvádor přemění z jedné z nejchudších zemí světa na jednu z nejbohatších v širokém regionu.

Jednou odpoledne, když jsem čekal na výtah, dal jsem se do řeči s vysokým světlovlasým mužem s texaským přízvukem. Byl to seismolog, jeden z poradců firmy Texaco. Když zjistil, že Ann a já jsme nemajetní dobrovolníci z Mírových sborů, kteří se chystají na misi do deštného pralesa, pozval nás na večeři do honosné restaurace v nejvyšším patře hotelu. Jídelní lístek jsem již předtím viděl, a tak mi bylo jasné, že naše jídlo bude dražší než celé naše měsíční kapesné.

Ten večer, kdy jsem se kochal pohledem z okna restaurace na Pichinchu, mohutnou sopku tyčící se nad ekvádorským hlavním městem, a usrkával margaritu, ten muž a způsob jeho života mi naprosto učarovali.

Vyprávěl nám, že občas létá soukromým letadlem z Houstonu, které dosedá na přistávací dráze, která byla vykácena přímo v džungli. „Pasová a celní kontrola nás nezajímá,“ chvástal se. „Máme speciální povolení od místní vlády.“ Jeho pobyt v deštném pralesu se odvíjel v klimatizovaných karavanech za popíjení šampaňského a konzumace čerstvých rybích filet podávaných na porcelánovém nádobí. „Hádám, že u vás to asi bude vypadat trochu jinak,“ řekl a zasmál se.

Potom mluvil o zprávě, kterou právě dává dohromady a která hovoří o „ohromném oceánu ropy pod povrchem džungle“. „Na základě této zprávy,“ pokračoval, „Světová banka poskytne zemi vysoké půjčky a přesvědčí lidi z Wall Street, aby vložili své investice do Texaca a dalších společností, které budou profitovat z rozmachu ropného průmyslu.“ Když jsem se podívil nad tím, že se věci mohou dát do pohybu tak rychle, udiveně se na mne podíval. „Co vás to proboha učili na ekonomické škole?“ zeptal se.

Nevěděl jsem, co na to říct.

„Podívejte se,“ řekl. „Je to obehnaná písnička. Znají ji v Asii, na Blízkém východě i v Africe. A teď se hraje tady. Udělá se podzemní průzkum, přijde jeden dobrý ropný vrt, pěkně nacuovaný a... Prásk, jackpot.“ Usmál se.

Ann podotkla, že v Ekvádoru jsou všichni nadšení z toho, že ropný průmysl dopomůže zemi k rozkvětu.

„Jenom těm, kteří vědí jak na to,“ poznamenal.

Já jsem vyrůstal v New Hampshire, ve městečku pojmenovaném po příčinlivém muži, který si postavil honosné sídlo na kopci za peníze vydělané prodejem lopat a pokrývek kalifornským prospektorům v roce 1849. „Obchodníkům,“ řekl jsem. „Byznysmenům a bankéřům.“

„Přesně tak. A dneska to jsou velké korporace.“ Zhoupł se ve své židli. „Tahle země nám patří. Vstup do ní bez celních formalit je jen špička ledovce.“

„A co ještě tedy máte povoleno?“

„Můj bože, vy se ještě máte toho dost co učit.“ Pozvedl svou sklenici s martini a pokynul směrem ke světlům města. „Zaprvé, ovládáme místní armádu. Dáváme jí peníze na platy a nakupujeme pro ni vybavení. Oni nás pak chrání před Indiány, jimž se nelíbí ropné věže na jejich území. Ten, kdo v Latinské Americe ovládá armádu, ovládá i prezidenta a soudy. My jsme ti, kteří tvoří zákony – určujeme výši pokut za ropné úniky, výši platů, prostě všechny zákony, které jsou pro nás potřebné.“

„A to všechno platí Texaco?“ zeptala se Ann.

„No, ne tak docela...“ natáhl se přes stůl a přátelsky ji poklepal na rameno. „Vy to platíte. Váš tat'ka taky. Americký daňový poplatník. Peníze protékají přes USAID, Světovou banku, CIA a Pentagon, ale všichni tady okolo“ – máchl rukou směrem k městu za oknem – „vědí, že za nitky tahá Texaco. Nezapomínejte, že země, jako je tato, mají ve svých dějinách množství státních převratů. Když se nad tím pořádně zamyslíte, přijdete na to, že většinou k nim dochází, když jejich vlády netancují tak, jak my pískáme.“

„Chcete tím říci, že Texaco klidně svrhne vládu?“ zeptal jsem se.

Zasmál se. „Řekněme, že vláda, která nespolupracuje, je vnímána jako loutkový režim Sovětského svazu. Tím pádem ohrožuje americké zájmy a demokracii. A to nemůže CIA nechat jen tak.“

Ten večer se mi dostalo první lekce v oboru, který jsem později pro sebe nazval systémem lovců ekonomik.

Následujících osmnáct měsíců jsme s Ann strávili v Amazonském deštném pralese. Potom nás přemístili do And, kde jsme měli za úkol pomáhat vesnickým cihlářům, zatímco Ann školila tamní tělesně postižené, aby mohli získat práci u místních zaměstnavatelů.

Bylo mi řečeno, že místní cihláři potřebují zvýšit efektivitu výroby cihel ve svých zastaralých pecích. Všichni si však sborově stěžovali na majitele nákladních vozů a skladišť ve městě pod horami.

Ekvádor byla země, kde téměř neexistovala sociální mobilita. Několik málo bohatých rodin, tzv. *ricos*, ovládalo v podstatě všechno včetně místních firem a samospráv. Jejich nákupci nakupovali cihly od chudých cihlářů za neskutečně nízké ceny a poté je prodávali přibližně za desetinasobek nákupní ceny. Jeden z nich si postěžoval u místního starosty a o několik dní později ho srazil nákladní vůz. Byl na místě mrtev.

Mezi místními obyvateli zavládl strach. Lidé mi tvrdili, že byl určitě zavražděn. Mé vlastní domněnky v tomto směru se

potvrdily tehdy, když náčelník policie oznámil, že mrtvý muž byl jedním z článků kubánského spiknutí, které mělo za cíl nastolit v Ekvádoru komunismus (Che Guevara byl zabit v rámci operace CIA necelé tři roky předtím). Bylo naznačeno, že pokud by nějaký další cihlář činil potíže, bude považován za povstalice a zatčen.

Jeho kolegové na mne naléhali, abych to u místních *ricos* nějak vyřešil. Byli ochotni udělat cokoli, aby si je více nerozhněvali, a dokonce si nalhávali, že pokud se podvolí, *ricos* jim poskytnou ochranu.

Nevěděl jsem, co mám dělat. U místního starosty jsem neměl šanci. Uvědomoval jsem si, že pětadvacetiletý cizinec by svou snahou jen přilil olej do ohně. Jediné, co jsem mohl udělat, bylo je vyslechnout a vyjádřit jim podporu.

Nakonec jsem si uvědomil, že *ricos* jsou součástí strategie – systému, který utlačuje domorodé andské národy pomocí strachu už od dob španělských dobyvatelů. S lítostí jsem si uvědomil, že tímto přístupem místní obyvatelé k aktivitě nevybudím. Bylo potřeba, aby se naučili postavit čelem ke svým obavám, bylo nutné, aby si přiznali hněv, jenž v sobě potlačují, bylo nutné, aby si uvědomili bezpráví, kterého se jim dostává, a bylo třeba, aby se o pomoc přestali obracet na mne. Bylo nutné, aby oni sami vystoupili proti *ricos*.

Jednou navečer jsem s místními na toto téma zavedl hovor. Řekl jsem jim, že je načase začít jednat. Že je nutné udělat cokoli – třeba dát v sázku i vlastní život – aby se jejich potomci měli lépe.

Když jsem si uvědomil, že dokážu místní komunitu stimulovat, pocítil jsem silný pocit zadostiučinění. Bylo mi zřejmé, že místní lidé se sami podílejí na udržování tohoto nespravedlivého systému a že jediným řešením bude vyzvat je k tomu, aby vzali věci do svých rukou. A opravdu to fungovalo.

Cihláři vytvořili obchodní družstvo. Každý z nich poskytl cihly zdarma a zisk z jejich následného prodeje byl využit na pořízení nákladního auta a skladu ve městě. *Ricos* jejich

družstvo bojkotovali, ale potom norská luteránská misie uzavřela smlouvu s družstvem na dodávku cihel pro školu, kterou stavěla za pětinasobně vyšší cenu, než *ricos* platili cihlářům, ale za polovinu ceny, kterou chtěli *ricos* po luteránech. Byl to výhodný obchod pro všechny, kromě *ricos*. Po této transakci se družstvu výrobců cihel začalo velmi dařit.

Uběhl necelý rok a naše práce dobrovolníků v rámci Mírových sborů byla u konce. Bylo mi dvacet šest a vojenská povinnost se už na mne nevztahovala. Stal jsem se lovcem ekonomik (LE).

Když jsem své rozhodnutí učinil, byl jsem přesvědčen, že dělám správnou věc. Jižní Vietnam padl do rukou komunistického Severního Vietnamu a celosvětovou hrozbu představovaly Čína a Sovětský svaz. Moji profesori ekonomie vždy tvrdili, že financování rozvoje infrastruktury za pomoci masivního dluhu vůči Světové bance umožní zaostalým zemím vymanit se z chudoby a uniknout ze spárů komunismu. Tuto tezi podporovali jak odborníci ze světové banky, tak i z USAID.

Když jsem však zjistil, jak mylný je tento koncept, systém mne už měl pevně ve své moci. V době, kdy jsem navštěvoval internátní školu v New Hampshire, uvědomoval jsem si, že jsem chudý. Nyní jsem však vydělával spoustu peněz, cestoval jsem první třídou do zemí, o nichž jsem vždy snil, pobýval v těch nejlepších hotelích, navštěvoval ty nejluxusnější restaurace a setkával se s hlavami států. Měl jsem vše, na co jsem si vzpomněl. Jak by mne vůbec mohlo napadnout se toho všeho vzdát?

A potom mne začaly pronásledovat noční můry.

Probouzel jsem se v potměných hotelových pokojích propocený skrz naskrz a před zrakem se mi odvíjely obrazy beznohých žebráků připásaných k dřevěným bednám na kolečkách pojíždějících po ulicích Jakarty, žen a mužů koupajících se ve vodních kanálech plných hnilobně zelené břečky, zatímco o kus dál jiní vykonávali velkou potřebu; tlející mrtvola člověka na skládce prolezlá červy obsypaná mouchami; děti přespávající v papírových krabicích přetahující se s toulavými psy o zbytky

jídla. Uvědomil jsem si, že jsem citově naprosto otupělý. Jako mnoho jiných Američanů, začal jsem tyto bytosti vnímat jako podlidi; byli to „žebráci“, „vydědělci“ – prostě „oni“.

Jednou večer jsem se vracel do hotelu. Má vládní limuzína zastavila na křižovatce na červenou. Náhle mi malomocný muž pootevřeným okénkem vrazil svůj znetvořený pahýl ruky dovnitř vozu. Můj řidič na něj cosi zakřičel, ten nebožák ho odměnil bezzubým úsměvem a jeho paže zmizela. Jeli jsme v poklidu dál, ale duch toho malomocného jako by cestoval se mnou. Připadalo mi, že mne cíleně vyhledal, jeho pahýl byl krvavým vykřičníkem, jeho úsměv poselstvím. „Staň se lepším člověkem. Zpytuj svědomí,“ jako by říkal.

Začal jsem svůj okolní svět podrobněji zkoumat. Stejnou pozornost jsem věnoval i sobě samému. Pochopil jsem, že i když se mi daří, kam se podívám, cítím se prachbídne. Každý večer jsem do sebe ládoval valium a pil jak zjednaný. Když jsem ráno vstal, kopl jsem do sebe hrnek kávy, hrst stimulantů a odpotácel se na jednání o stomilionovém kontraktu.

Tento způsob života mi připadal normální. Zakoupil jsem si podíl ve vymyšlených příbězích. Bral jsem si půjčku na podporu svého životního stylu. Poháněl mne strach – strach z komunismu, z toho, že ztratím práci, že nenaplním očekávání a že nedosáhnu na materiální statky, které jsou, jak mi ostatní říkali, k životu potřeba.

Jedné noci jsem se probudil z jiného snu. Zdálo se mi, jak jsem vešel do pracovny prezidenta země, v níž byly přednedávnem nalezeny velké zásoby ropy. „Naše stavební společnosti,“ oznámil jsem mu, „si pronajmou stroje od pobočky John Deere vedené vaším bratrem. Zaplatíme dvojnásobek běžné ceny a váš bratr se s vámi podělí o zisk.“ Můj sen pokračoval tím, jak mu vysvětluji, že podobné dohody uzavřeme s přáteli, kteří vlastní Coca-Colu, dalšími potravinovými společnostmi a kontraktory. Jediné, co jsem po něm chtěl, bylo, aby podepsal dohodu o půjčce se Světovou bankou, v jejímž rámci budou osloveny americké společnosti za účelem výstavby místní infrastruktury.

Potom jsem jen tak mimochodem zmínil, že pokud nebude souhlasit, může očekávat neblahé následky. „Vzpomeňte si,“ nadechl jsem se, „co se stalo s...“ a odrecitoval jsem mu seznam jmen, mezi nimiž byli iránský Mossadegh, guatemalský Arbenz, chilský Allende, konžský Lumumba nebo vietnamský Diem. „A každý z nich,“ dodal jsem, „byl svržen nebo...“ – výmluvným gestem jsem si ukazovákem přejel vodorovně po krku.

Ležel jsem na posteli, zbrocený studeným potem, a uvědomoval jsem si, že tento sen odrážel mou každodenní realitu. Tohle všechno už jsem zažil.

Stejně jako v mém snu bylo snadné zásobovat vládní představitele podobnými příběhy, aby mohli před svými občany obhájit podobné půjčky. Personál, jenž jsem měl k dispozici, se skládal z ekonomů, finančních odborníků, statistiků a matematiků a byl zběhlý v sestavování ekonometrických modelů, které dokazovaly, že investice do energetických sítí, stavby silniční infrastruktury, přístavů, letišť a průmyslových zón nastartují ekonomický růst.

Dlouhá léta jsem těmto modelům důvěřoval hlavně proto, abych sám sebe přesvědčil, že mé úsilí přináší pouze pozitiva. Ospravedlňoval jsem to tím faktem, že hrubý domácí produkt se zvýšil pokaždé, když byla vybudována infrastruktura. Zanedlouho jsem se však musel začít vypořádávat se skutečnostmi, které stály za těmito zdánlivě jednoduchými počty. Statistické údaje byly hrubě zkresleny, byly překrucovány ve prospěch rodinných klanů, které ovládaly průmysl, bank, obchodních a potravinových řetězců, hotely a mnohých dalších odvětví, která profitovala z vybudované infrastruktury.

Oni prosperovali.

Všichni ostatní trpěli.

Finance, které byly původně vyčleněny na zdravotní péči, vzdělání a sociální služby, byly odkláněny pro potřebu splácení úvěrů z půjček. Jistinu se však nikdy nepodařilo splatit a země se ocitla v dluhové pasti. Potom se na scéně objevili agenti Mezinárodního měnového fondu (MMF) a žádali po vládě, aby

poskytla své ropné zásoby, stejně jako zásoby jiných surovin, našim společnostem výrazně pod cenou a aby privatizovali všechny státní energetické, vodohospodářské, komunální společnosti, aby je poté mohli prodat korporatokracii. Velký byznys triumfoval.

Klíčovou podmínkou těchto půjček bylo, že všechny projekty budou realizovány našimi strojírenskými a stavebními společnostmi. Většina peněz vlastně nikdy neopustila území Spojených států, prostě byly převedeny z banky ve Washingtonu do sídla strojírenské společnosti v New Yorku, Houstonu nebo v San Francisku. My, coby LE, jsme se postarali o to, aby cílová země souhlasila s tím, že naše firmy jí prodají letadla, traktory, léky, počítačové technologie a další zboží a služby.

Navzdory tomu, že peníze byly poslány v podstatě okamžitě na účty členům korporatokracie, cílová země (dlužník) byla přesto nucena veškeré pohledávky splatit – jak původní částku, tak i úvěr. Pokud byl LE stoprocentně úspěšný, půjčky byly tak závratně vysoké, že dlužník nebyl schopen splátky pokrývat. V případě vzniku takovéto situace, my, LE, stejně jako mafie, jsme si řekli o „krvavé výkupné“. Tím se většinou rozumělo: hlasování na půdě OSN dle našich pokynů, výstavba vojenských základů na území dané země či přístup ke zdrojům nerostných surovin, například ropným nalezištím. Dlužník však, přirozeně, nám nadále dlužil – a další země se tím pádem zařadila do portfolia našeho globálního impéria.

Těžké sny, o kterých jsem již psal, mne utvrzovaly v přesvědčení, že takhle žít nechci. Začal jsem si uvědomovat, že, podobně jako andšti cihláři, musím vzít můj život do vlastních rukou a přijmout za něj odpovědnost a za skutky, které mají dopad na mne samotného, ale i na obyvatele zemí, ve kterých působím. Avšak předtím, než se mi podařilo vstřebat důležitost tohoto prozření, jež na mne neodbytně dotíralo, musel jsem si sám odpovědět na zásadní otázku. Jak je možné, že se tenhle hodný kluk z venkova v New Hampshire stal součástí takové špinavé hry?

ZROZENÍ LOVCE EKONOMIK

Začalo to celkem nevinně. Narodil jsem se v roce 1945 do středostavovské rodiny a zůstal jsem jedináčkem. Moji rodiče pocházeli z tradičního rodu, který již tři století žil v Nové Anglii, a jejich přísné moralistické názory a neochvějný příklon k republikánům byly odrazem smýšlení několika generací jejich puritánských předků. Jako první z celé rodiny vystudovali vysokou školu se stipendiem. Má matka poté pracovala jako učitelka latiny na střední škole, zatímco můj otec se dal do armády a sloužil v hodnosti poručíka u námořnictva. V období druhé světové války působil jako velitel střelecké posádky na obchodním námořním tankeru. V době, kdy jsem se v Hanoveru, ve státě New Hampshire, narodil, zotavoval se ze zlomeniny kyčle v nemocnici v Texasu. Poprvé jsem ho viděl, když mi byl jeden rok.

Po válce začal učit jazyky na venkovské chlapecké internátní škole v Tiltonu, v New Hampshire. Areál školy hrdě, někteří by řekli arogantně, shlížel z vrcholu pahorku na své okolí. Bylo to specializované zařízení, které přijímalo do jednoho ročníku maximálně padesát studentů od deváté do dvanácté třídy. Studenti se rekrutovali převážně z bohatých rodin sídlících v Buenos Aires, Caracasu, Bostonu a New Yorku.

Moje rodina vůbec neměla peníze na rozdávání, ale určitě jsme se nepokládali za nemajetné. Platy učitelů byly nevelké, avšak o naše denní potřeby bylo postaráno: bydlení, strava, vytápění, voda byly poskytovány zdarma a školní personál se

staral o pozemek okolo našeho příbytku. Byly mi čtyři roky a stravoval jsem se ve školní jídelně, podával jsem míče na fotbalových trénincích, které vedl můj otec, a rozdával čisté ručníky v šatnách.

Pokud řekneme, že učitelé a jejich manželky se cítili kastou nadřazenou místním, bude to znít ještě celkem lichotivě. Často-krát jsem zaslechl, jak moji rodiče vtipkují o tom, že jsou panstvo, které vládne prost'áčkům z městečka. Bylo mi jasné, že to je myšleno v podstatě vážně.

Moji kamarádi na základní škole se rekrutovali z řad těchto vesnických prost'áčků a žili ve velmi nuzných podmínkách. Jejich rodiče byli farmáři, dřevorubci či dělníci. Nesnášeli „honoraci z pahorku“, a proto mi moji rodiče zakazovali kamarádit se s děvčaty z městečka a nazývali je courami a cuchtami. Od počátku mé školní docházky jsem se s těmito dívkami dělil o učebnice a pastelky a postupem času jsem se zamiloval rovnou do tří z nich. Jmenovaly se Ann, Priscilla a Judy. Bylo pro mne velice těžké pochopit filozofii mých rodičů, ale jejich přání jsem respektoval.

Každý rok jsme trávili tříměsíční letní prázdniny na chatě u jezera, kterou postavil můj dědeček v roce 1921. Nacházela se hluboko v lesích a v noci bylo slyšet houkání sov a řev kuguárů. V okolí nebylo žádné další obydlí, byl jsem jediné dítě široko daleko. Své dny jsem trávil představami, že okolní stromy jsou rytíři Kulatého stolu a krásky v nesnázích se jmenují Ann, Priscilla a Judy, což se každý rok měnilo. Mé city byly bezpochyby stejně silné jako ty Lancelotovy ke Guinevěře – a dokonce mnohem více utajované.

Ve čtrnácti letech jsem začal zdarma studovat na otcově škole. Po naléhání mých rodičů jsem tak zavrhl vše, co bylo spojené s naším městečkem, a už jsem se nikdy se svými dlouholetými kamarády nesetkal. Vždy, když moji noví spolužáci odjížděli na prázdniny do svých honosných sídel a letních bytů, zůstal jsem osamocen na školním pahorku. Moji spolužáci chodili s děvčaty z prominentních rodin, já jsem žádnou známost ne-

měl. Všechny dívky, které jsem znal, byly „coury“, já se s nimi přestal vídat a ony na mne zapomněly. Cítil jsem se osamocený a neskutečně frustrovaný.

Moji rodiče byli mistry manipulace. Ujišťovali mne, že bych měl být vděčný za možnost studovat za takových podmínek a že jednou jim budu vděčný. Jednoho dne si najdu dokonalou dívku, se kterou se ožením, takovou, jejíž morální profil bude splňovat jejich představy. Ve mně to však vřelo. Toužil jsem po dívčí společnosti – myšlenky na sex byly více než lákavé.

Místo vzdoru jsem však svou frustraci ventiloval tím, že jsem ve škole exceloval. Studoval jsem s vyznamenáním, byl jsem kapitánem dvou sportovních týmů a vydavatelem školního časopisu. Byl jsem odhodlaný zastínit své bohaté spolužáky a své působení na škole Tiltonu hodit jednou provždy za hlavu. Během mého závěrečného roku studia mi bylo uděleno plné stipendium na Brownově univerzitě. Navzdory tomu, že nejprestižnější univerzity oficiálně neudělovaly sportovní stipendia, mně bylo jasně naznačeno, že se budu moci věnovat fotbalu. Kromě toho mi bylo také uděleno čistě akademické stipendium na Middlebury College. Zvolil jsem Brownovu univerzitu, protože jsem se chtěl nadále věnovat sportu a protože se nacházela ve větším městě. Moje matka vystudovala Middlebury College, můj otec tam získal titul magistra, a tak navzdory tomu, že Brownova univerzita patřila mezi nejprestižnější, oba se spíše přikláněli k Middlebury.

„A co když si třeba zlomíš nohu?“ zeptal se mne otec. „Akademické stipendium je rozhodně lepší.“ Podvolil jsem se.

Podle mne Middlebury College byla jen o něco větší verze Tiltonské školy, pouze s tím rozdílem, že se nacházela na vermontském venkově. Pravda, byla to smíšená škola, ale v porovnání s ostatními jsem byl chudý, a navíc jsem čtyři roky chodil na ryze chlapeckou školu. Chybělo mi sebevědomí, cítil jsem se nešťastný a odstrčený. Naléhal jsem na otce, aby mne odamtud vzal nebo abych aspoň mohl na rok studium přerušit. Toužil jsem po Bostonu, kde bych přičichl k pravému životu

a začal poznávat ženy. O tom však nechtěl otec ani slyšet. „Jak bych mohl předstírat, že připravuji děti na studium na univerzitě, když moje vlastní studovat nechce?“ ptal se mne.

Pochopil jsem, že život se skládá z řetězců náhod. Je to jen o tom, jak se k nim postavíme, jak nakládáme s tím, čemu se říká svobodná vůle, a volby, které činíme v rámci zvratů osudu, určují naše směřování. Dvě zásadní události, které určily běh mého života, se udály v Middlebury. Nositelem jedné z nich byl syn iránského generála, osobního poradce samotného šáha, druhým z nich byla dívka, která se jmenovala Ann, tak jako moje láska z dětství.

Farhad, řekněme, že se tak jmenoval, předtím, než se přistěhoval do Spojených států, hrál fotbal na profesionální úrovni v Římě. Jeho atletická postava, černé kadeřavé vlasy, mírně tmavě hnědé oči, jeho původ a charisma mu zajišťovaly mimořádný úspěch u žen. V mnohých ohledech byl mým pravým opakem. Po značném úsilí se mi podařilo navázat s ním přátelství a on mne naučil mnoho věcí, které se mi v budoucích letech hodily. V té době jsem také poznal Ann. I když v té době měla vážný vztah se studentem z jiné univerzity, vzala mne pod svá ochranná křídla. Náš platonický vztah byl pro mne první opravdovou láskou.

Farhad mne nabádal, abych pil alkohol, chodil na večírky a neposlouchal své rodiče. O své vlastní vůli jsem se rozhodl, že se přestanu učit, abych otci ukázal, že mu dokážu vzdorovat. Mé studijní výsledky se rapidně zhoršily, přišel jsem o stipendium. Univerzita mi poskytla studentskou půjčku. A tak jsem poprvé poznal, jaké to je být zadlužený. Koncept, že po dokončení studia budu muset nejen všechno splatit, ale doplatit i úrok z půjčky, mi připadal nechutný.

V polovině druhého ročníku jsem se rozhodl ze školy odejít. Můj otec mi hrozil, že mne za to vydědí; Farhad mne vybízel, ať to udělám. Vtrhl jsem do děkanovy kanceláře a prohlásil, že končím. Byl to rozhodující okamžik mého života.

S Farhadem jsme to potom šli oslavit do místního baru. Tam mne opilý farmář, chlap jako hora, obvinil, že flirtuji s jeho

manželkou, zdvihl mne do vzduchu a mrštil mnou o zeď. Farhad skočil mezi nás, vytasil nůž, máchl jím po farmáři a rozřízl mu tvář. Potom mne odvedl k oknu a vystrčil mne ven na římsu nad potokem. Potom jsme spolu seskočili dolů a podél jeho toku uháněli zpátky na kolej.

Druhý den hned ráno mne přišla vyslechnout univerzitní policie. Nepokrytě jsem lhal a řekl, že o jimi popisovaném incidentu nic nevím. Přesto byl Farhad ze školy vyloučen. Oba jsme se přestěhovali do Bostonu a šli spolu do podnájmu. Sehnal jsem si práci osobního asistenta šéfredaktora u Record American/Sunday Advertiser, novin, které patřily magnátu Hearstovi.

Během roku 1965 byli někteří mí kolegové z novin povoláni do armády. Abych se tomu vyhnul, zapsal jsem se na fakultu ekonomie a řízení Bostonské univerzity. Tou dobou byla Ann již nezadaná a často za mnou dojížděla z Middlebury. Její pozornost mi lichotila. Nebyla s ní nuda, nezkazila žádnou legraci a dávala mi zapomenout na vztek, který ve mně vyvolávala válka ve Vietnamu. Studovala angličtinu a přivedla mne k psaní povídek. Školu dokončila v roce 1967, mně ještě zbýval jeden rok na Bostonské univerzitě. Když jsem navrhl, abychom začali spolu bydlet, trvala na tom, že jediné až po svatbě. I když jsem žertoval, že to je z její strany vydírání, a vnímal to jako uplatňování zastaralých a prudérních názorů mých rodičů, její občasná společnost mi byla příjemná, ale jenom to mi nestačilo. Tak jsme se tedy vzali.

Otec Ann byl vynikající inženýr, který vyvinul navigační systém pro nejvyšší třídu řízených střel. Za dobře odvedenou práci se mu dostalo vysoké pracovní pozice v námořnictvu. Jeho nejlepší přítel, muž, o kterém Ann mluvila jako o strýčkovi Frankovi (bylo to smyšlené jméno), působil na jednom z nejvyšších postů v rámci Národní bezpečnostní agentury (NSA), což byla nejutajovanější, ale zároveň největší výzvědná organizace ve Spojených státech.

Nedlouho po naší svatbě si mě předvolala armáda, abych podstoupil test fyzické zdatnosti. Požadavky jsem splnil, a tak

bylo velmi pravděpodobné, že po dokončení studia budu povolán do Vietnamu. Z představy, že bych měl válčit v jihovýchodní Asii, jsem byl vnitřně rozpolcený, i když válečné konflikty mne vždy fascinovaly. Byl jsem odkojen příběhy o našich předcích – kolonistech – mezi něž patřili Thomas Paine a Ethan Allen, a ve svém dětství jsem navštívil všechny památníky bitev francouzských, indiánských a revolučních válek v Nové Anglii a severní části státu New York. Měl jsem načteny všechny možné historické romány. Upřímně řečeno, v okamžiku, kdy americké speciální jednotky byly vysazeny v jižní Asii, měl jsem sto chutí se do armády sám přihlásit. Potom však na veřejnost začaly prosakovat zprávy o páchaných krutostech a překrucování zpráv z bojiště a já jsem začal na věc nahlížet jinak. Přistihl jsem se, jak přemýšlím o tom, na jakou stranu by se asi přidal Paine. Byl jsem si jist, že by se určitě dal k nepřátelům Vietcongu.

Mou záchranou se stal strýček Frank. Řekl mi, že je k dispozici místo u NSA, které zaručí odklad povolávacího rozkazu, a domluvil mi několik schůzek v sídle agentury. Součástí jedné z nich byl celodenní vyčerpávající rozhovor na detektoru lži. Bylo mi řečeno, že výsledky těchto testů určí, jestli jsem vhodný subjekt pro vstup do NSA a následný výcvik, a pokud ano, tyto testy odhalí mé silné a slabé stránky, na jejichž základě bude určeno směřování mé kariéry. Vzhledem k mému postoji k válce ve Vietnamu jsem byl přesvědčen, že testy neprojdou.

Během dotazování jsem prohlásil, že jako americký vlastenec jsem proti válce, a velmi mne překvapilo, že můj tazatel toto téma dále nerozvíjel. Místo toho se jeho otázky točily okolo mé výchovy, mého vztahu k rodičům a mých pocitech, které jsem zažíval s ohledem na to, že jsem byl vychováván ve skromném puritánském duchu a vyrůstal v prostředí bohatých a konzervativních hédonistů. Kroužili také okolo mé frustrace pramenící z absence žen, sexu a peněz v mém životě a mém světě představ, který jsem si následkem toho vytvořil. Byl jsem ohromen tím, jak moc je zajímavý můj vztah k Faradovi a mé rozhodnutí lhát při výslechu univerzitní policií, abych ho ochránil.

Zprvu jsem se domníval, že všechny tyto skutečnosti, které mi připadaly tak negativní, že mne udělaly člověka naprosto nevhodného pro práci v NSA, ale následovaly další pohovory, které naznačovaly, že se mýlím. Až po několika letech jsem si uvědomil, že z hlediska NSA všechna má negativa byla vlastně pozitivy. Ve svých hodnoceních se nezaměřovali na otázky mého vlastenectví, více je zajímaly mé životní frustrace. Zloba vůči mým rodičům, posedlost opačným pohlavím a má touha vést spořádaný život. To vše mne vyprofilovalo jako člověka, jehož je možno ovládat. Mé odhodlání být nejlepší ve škole i ve sportu, můj nikdy nekončící vzdor vůči mému otci, má schopnost navazovat kontakt s cizinci a ten fakt, že jsem ochoten bezostyšně lhát policii, byly přesně ty atributy, které potřebovali. Později jsem také přišel na to, že Farhadův otec pracoval pro americkou výzvědnou službu v Íránu. Naše přátelství bylo tedy pro mne jednoznačným plus.

Několik týdnů po ukončení pohovorů mi nabídli po dokončení mého studia na Bostonské univerzitě studovat předmět špionáž. Než jsem však stihl tuto nabídku přijmout, bez většího přemýšlení jsem navštívil seminář pořádaný Mírovými sbory na půdě univerzity. Nejlákovější na tom bylo, že působit v Mírových sborech znamenalo, podobně jako u NSA, dostat odklad u odvodu do armády.

Mé rozhodnutí zúčastnit se toho semináře byla jedna z mnoha náhod, která se zprvu nezdála být příliš důležitá, nakonec se zařadila mezi ty, které určují běh života. Přednášející hovořil o několika místech na světě, kde je potřeba dobrovolníků. Mezi tato místa patřil amazonský deštný prales, kde, jak poznamenal, tamní domorodci žijí podobným způsobem, jakým žili seвероameričtí Indiáni do příchodu Evropanů.

Vždy jsem toužil po tom, abych žil stejným způsobem jako kmen Abenaki, jenž se usadil v New Hampshire někdy v době, kdy se tam objevili i moji předkové. Věděl jsem, že mi v žilách koluje jejich krev, a chtěl jsem získat vlastní zkušenost se životem mimo civilizaci. Po skončení přednášky jsem zašel

za řečníkem a zeptal se ho, jestli se mohu přihlásit jako dobrovolník právě do Amazonie. Ujistil mne, že v tomto regionu je velká poptávka po dobrovolnících a že mám velmi dobrou šanci se tam dostat. Zavolał jsem strýčkovi Frankovi.

Ten, k mému překvapení, mne podpořil a doporučil mi se k nim dát. Sdělil mi, že po pádu Hanoje – což z hlediska jeho pozice v NSA byla informace velmi důvěryhodná – se dalším ohniskem zájmu stane právě Amazonie.

„Pod zemí tam leží oceán ropy,“ řekl mi. „Potřebujeme tam dobré agenty – lidi, kteří budou rozumět místní nátuře.“ Ujistil mne, že Mírové sbory jsou vynikajícím odrazovým můstkem, a nabádal mne, abych se naučil jak španělsky, tak i místní domorodé jazyky. „Nakonec,“ usmál se, „možná místo práce pro vládu skončíš v soukromém sektoru.“

V té době jsem nechápal, jak to myslí. Ze špióna jsem byl povýšen na LE, i když v té době jsem ten termín vůbec neznal a než jsem se s ním seznámil, uběhlo mnoho dalších let. Neměl jsem ani ponětí, že po celém světě jsou rozmístěny stovky mužů i žen, kteří a které pracují pro poradenské firmy a další soukromé společnosti, lidé, kteří neviděli ani cent od své vlády, přesto však pracují v žoldu impéria. Ani jsem také nemohl tušit, že na konci tisíciletí se počet těchto lidí znásobí do tisíců, že jejich aktivity dostanou mnohem eufemističtější přívlastky a že já se budu zásadně podílet na výstavbě armády lovců ekonomik.

Spolu s Ann jsme si podali přihlášku do Mírových sborů a požádali o umístěnku do Amazonie. Když nám přišla odpověď, byli jsme zprvu velmi zklamáni, protože nás posílali do Ekvádoru.

Proboha, říkal jsem si. Chtěl jsem do Amazonie, ne do Afriky.

Vytáhl jsem z knihovny atlas a začal hledat Ekvádor na mapě. K mému úžasu jsem ho nikde v Africe nenašel. Podle rejstříku jsem potom dohledal, že leží vlastně v Jižní Americe, a zjistil jsem, že horské říčky, které na jeho území vytékají z andských ledovců, se stékají do horního toku mohutné Amazonky. Další informace, které jsem shromáždil, mne ujistily v tom, že ekvá-

dorská džungle patří k těm nejbarvitějším a nejpůsobivějším na naší planetě a že životní styl tamních domorodců se za staletí v podstatě nezměnil. Nabídku jsme tedy přijali.

Poté, co jsme absolvovali školení Mírových sborů v jižní Kalifornii, jsme v září 1968 odletěli do Ekvádoru. Dostali jsme se na území kmene Chívarů, jejichž způsob života byl velmi podobný indiánským kmenům žijícím na území Severní Ameriky před příchodem kolonistů. Následně jsme se přemístili do And, kde jsem se věnoval práci s místními cihláři, potomky kmene Inků. Do té doby mi obraz obyvatel Jižní Ameriky vytvářel pouze jeden bohatý studentík navštěvující školu, na níž učil můj otec. Přistihl jsem se, že tito prostí lidé, kteří se živili lovem, zemědělstvím a výrobou cihel ve svých primitivních pecích, mi přirostli k srdci. Jako bych k nim nějakým způsobem patřil. Trochu mi připomínali vesnické prostáčky, které jsem si pamatoval ze svého dětství.

Jednoho dne se v naší komunitě objevil jistý Einar Greve. Dorazil na místo soukromým letadlem a ve svém elegantním obleku se představil jako jeden z viceprezidentů společnosti Chas. T. Main. Inc. (MAIN) mezinárodní poradenské společnosti, která vystupovala velice nenápadně a měla za úkol vytvořit studie, na jejichž podkladě by se mělo rozhodnout, jestli Světová banka poskytne Ekvádoru a jeho sousedům půjčky v řádu miliard dolarů na výstavbu hydroelektrárny a dalších prvků infrastruktury. Vyšlo také najevo, že Einar Greve je plukovníkem americké armády v záloze.

Začal mi vypočítávat výhody práce pro takovou společnost, jakou byla právě MAIN. Když jsem se mu zmínil, že mi původně nabídla práci NSA, a že přemýšlím, že pro ně začnu pracovat, sdělil mi, že v některých situacích funguje jako styčný důstojník NSA a změřil si mne pohledem, který ve mně vyvolal podezření, že mu NSA dala za úkol mne prověřit. S odstupem času mohu spolehlivě říct, že tomu tak opravdu bylo a že jeho hlavním posláním bylo zjistit, jak dokážu přežívat v prostředí, jež by našinec mohl označit jako nepřátelské.

V Ekvádoru jsme spolu strávili několik dní a poté jsme spolu začali komunikovat prostřednictvím dopisů. Požádal mne, abych posílal zprávy o odhadu rozvoje ekvádorského hospodářství. Měl jsem s sebou malý přenosný psací stroj, psaní mne velmi bavilo, a tak jsem mu s nadšením vycházel vstříc. Během jediného roku jsem Einarovi napsal minimálně patnáct obsáhlých dopisů. Dopisy obsahovaly mé spekulace ohledně vývoje místní ekonomiky a politické situace a informace o rostoucí frustraci mezi místními, kteří se snažili odolávat tlaku ropných společností, mezinárodních rozvojových agentur a dalším podnikům, které všechny měly za cíl modernizovat způsob jejich života.

Po vypršení mého kontraktu u Mírových sborů mne Einar pozval na pracovní pohovor do ústředí MAIN v Bostonu. Během našeho setkání mezi čtyřma očima zdůraznil, že hlavním odvětvím jeho firmy je strojírenství, ale jejich nejvýznamnější klient, Světová banka, naléhá, aby do svých řad přijali ekonomy, kteří by byli schopni vytvářet ekonomické odhady zásadní důležitosti, na jejichž základě by se určovala proveditelnost a rozsah daných projektů.

Svěřil se mi, že jeho společnost dříve najala tři vysoce kvalifikované ekonomické experty s nejlepšími doporučeními – všichni s univerzitními tituly, jeden byl navíc držitelem PhD. Všichni tři však totálně selhali.

„Ani jeden z nich,“ dodal Einar, „nebyl schopen vytvořit odhad ekonomického vývoje v zemích, kde spolehlivé statistické údaje prostě neexistují.“ Dále mluvil o tom, že navíc nebyli schopni dodržet podmínky kontraktu, jejichž součástí byl pobyt v exotických zemích, jakými jsou například Ekvádor, Indonésie, Írán nebo Egypt, kde bylo potřeba komunikovat s místními vládními představiteli a poskytovat zodpovědné odhady o možnostech vývoje tamních ekonomik. Jeden z nich prý dokonce nervově zkolaboval v zastrčené vesnici někde v Panamě, místní policie ho musela doprovodit na letiště a posadit ho na letadlo do Spojených států.

„Z vašich dopisů je mi zřejmé, že nemáte problém zjistit informace, které se nenajdou v žádné statistické ročence. A když si vybavím vaše podmínky k bydlení v Ekvádoru, jsem přesvědčen, že vy dokážete fungovat v jakémkoli prostředí.“ Ještě dodal, že jednoho ze zmíněných ekonomů už vyhodil a že udělá to samé se dvěma zbylými, pokud kývnou na jeho nabídku.

A tak mi v lednu 1971 byla nabídnuta práce ekonoma u MAIN. Bylo mi dvacet šest, což byla magická hranice možnosti odvodu do armády. Radil jsem se s rodiči Ann, ti mi doporučovali, abych to místo vzal, a já jsem usoudil, že strýček Frank by učinil totéž. Vybavil jsem si jeho tvrzení, že jednoho dne dostanu práci u soukromé firmy. Nikdy to sice nebylo otevřeně řečeno, ale mně bylo jasné, že má nabídka od MAIN byla součástí strýčkova plánu již před třemi lety, do něhož zapadal i můj pobyt v Ekvádoru a ochota dodávat zprávy o ekonomické a politické situaci.

V týdnech, které následovaly, jsem se pohyboval v oblacích. Ani se mi nesnilo, že s bakalářským titulem z Bostonské univerzity budu moci pomýšlet na práci u renomované poradenské společnosti. Bylo mi jasné, že mnozí mí spolužáci ze školy, kteří nebyli odvedeni a pokračovali v magisterském studiu, by zezelenali závistí. Představoval jsem si sám sebe jako mužného tajného agenta, který navštěvuje exotické ostrovy, polehává na lehátkách u hotelových bazénů v obklopení nádherných ženských těl v bikinách a popíjí své martini.

Navzdory tomu, že toto vše byla bohapustá fantazie, něco málo pravdy na ní bylo. Einar mne sice najal na pozici ekonoma, ale můj pracovní záběr byl mnohem širší a podobal se životu Jamese Bonda mnohem více, než jsem si kdy dokázal představit.

KAPITOLA 3

„DO KONCE ŽIVOTA“

V právní hantýrce by se MAIN dala označit jako akciovka; byla vlastněna přibližně 5 procenty svých dvou tisíců zaměstnanců. Lidem v těchto vysněných pozicích se říkalo partneři či společníci. Byli to především partneři, kteří ovládali všechny ostatní, ale hlavně, byli to ti, kdo vydělávali těžké peníze. Diskrétnost byla jejich obchodní značkou, komunikovali s nejvyššími vládními představiteli a dalšími vysokými úředníky a od svých poradců, podobně jako od svých právníků a psychologů, očekávali, že budou striktně dodržovat absolutní kód mlčení. Kontakt s tiskem bylo tabu a tolerance při jeho porušení nulová. To znamenalo, že mimo rámec MAIN měl málokdo o nás povědomost, avšak naše konkurence byla relativně známá. Patřili mezi ně Arthur D. Little, Stone & Webster, Brown & Root, Halliburton a Bechtel.

Termín konkurence používám s jistou nadsázkou, protože MAIN spadala do úplně jiné kategorie. Většina našeho personálu byli inženýři, avšak společnost nevlastnila žádné stroje a jediné, co jsme postavili, byl snad jen přístřešek na ukládání drobného materiálu. Mnozí zaměstnanci také měli za sebou vojenskou kariéru, avšak s ministerstvem obrany či jinými armádními složkami jsme nespolupracovali. Náš provozní inventář se naprosto lišil od výbavy jiných společností a během prvních měsíců mého působení jsem nebyl schopný přijít na to, čím se vlastně zabýváme. Jediné, co jsem věděl, bylo, že můj první úkol mne zavede do Indonésie, kde v rámci jedenáctičlenného

týmu se mám podílet na tvorbě hlavního energetického plánu rozvoje ostrova Jáva.

Einar a další zainteresované osoby mne opakovaně přesvědčovali, že hospodářství Jávy je na vzestupu a že pokud se mám etablovat jako dobrý prognostik (a být navržen k služebnímu postupu), měly by mé odhady být v souladu s tímto názorem.

„Přesně podle diagramu,“ byla oblíbená Einarova replika, kterou doprovázel gestem ruky směřující šikmo vysoko nad jeho hlavu. Ekonomické ukazatele vystřelí do nadoblačných výšin.

Einar často podnikal dvoudenní až třídní služební cesty. Nikdo o nich příliš nehovořil, ani neřešil, kam vlastně pokaždé cestuje. Často mne zval do své kanceláře na šálek kávy. Vyptával se mne na Ann, zajímal se o náš nový byt a o kočku, kterou jsme si přivezli s sebou domů z Ekvádoru. Postupem času jsem se začal směřem k němu osmělovat a pokoušel jsem se dozvědět něco o něm a o mé nadcházející práci. Nikdy se mi však nedostalo uspokojivé informace; byl to mistr ve vyhýbání se odpovědím. Při jedné takové příležitosti mi věnoval zvláštní pohled.

„Nemusíte mít žádné obavy,“ řekl. „Vkládáme do vás velké naděje. Nedávno jsem byl ve Washingtonu...“ Větu nedokončil a záhadně se usmál. „Každopádně, jak asi víte, máme před sebou velký projekt v Kuvajtu. V Indonésii se to trochu zdrželo. Myslím, že byste měl mezitím věnovat čas tomu, abyste si nastudoval něco o Kuvajtu. Bostonská veřejná knihovna (BPL) je skvělým zdrojem informací, mohli bychom vám také zajistit přístup do Massachusettského technologického institutu a harvardských knihoven.“

Po tomto rozhovoru jsem začal trávit dlouhé hodiny na půdě těchto institucí, obzvláště v BPL, která se nacházela pár bloků od mé kanceláře a velmi blízko mého bytu v Back Bay. Kromě Kuvajtu jsem si nastudoval množství publikací zabývajících se ekonomickými statistikami, které vydala Organizace spojených národů (OSN), Mezinárodní měnový fond (MMF) nebo Světová banka (WB). Věděl jsem, že se ode mne očekává tvorba

ekonometrických modelů pro Indonésii a Jávu, a řekl jsem si, že nezaškodí, když se dám do tvorby podobného modelu pro Kuvajt.

Můj bakalářský titul z ekonomie a řízení mne nepřipravil na práci v oboru ekonometrie, tak jsem celé dny koumal nad tím, jak to celé navléknout. Dokonce jsem se zapsal na několik přednášek, které o této problematice pojednávaly. Během nich jsem se mimo jiné dozvěděl, že statistikou se dá manipulovat tak, aby se došlo k velkému spektru závěrů, včetně těch, které budou podle libosti toho či kterého analytika.

MAIN byla společností ovládanou muži; měla pouze čtyři ženy zaměstnané na odborných postech. Jinak jsme zaměstnávali přibližně dvě stě žen, které většinou vykonávaly práci sekretářek – každý viceprezident a vedoucí odboru měl jednu k dispozici – plus stenografky, jejichž služeb jsme využívali my ostatní. Zvykl jsem si na tuto genderovou nevyváženost, a tak jsem byl naprosto ohromen tím, co se mi jednoho dne přihodilo ve studovně BPL.

Velmi sebevědomě působící byznysmenka rázně přistoupila k židli na opačné straně mého stolu a posadila se. Měla na sobě tmavě zelený kostým a působila velmi kultivovaně. Odhadl jsem, že je o něco starší než já, ale snažil jsem se předstírat, že jsem si jí nevšiml a choval se nezúčastněně. Uplynulo několik minut. Potom, aniž by cokoli řekla, posunula po stole mým směrem otevřenou knihu. Na stránce byla tabulka, která obsahovala přesně tu informaci, jakou jsem právě o Kuvajtu hledal, a vedle ležela navštívenka, na níž bylo napsáno Claudine Martinová, speciální poradce, Chas. T. Main, Inc. Pohlédl jsem do jejích světle zelených očí a ona napřáhla ruku k pozdravu.

„Požádali mne, abych vám pomohla ve vašem studiu,“ řekla. Vůbec jsem nevěděl, co si mám o tom myslet.

Hned druhý den jsme si domluvili schůzku v jejím bytě na Beacon Street, pár bloků od ústředí MAIN v Prudential Center. Od samého počátku mi vysvětlovala, že mé postavení je velmi specifické a že obsah našich rozhovorů je přísně utajova-

ný. Potom se sebejistě zasmála a sdělila mi, že jejím úkolem je přetvořit mne na lovce ekonomik.

Ten samotný termín ve mně vyvolal asociace intrikánství a špehování. Nervózně jsem se zasmál. Usmála se a dodala, že tento nadnesený termín se používá záměrně. „Kdo by ho mohl brát vážně?“ zeptala se mne.

Přiznal jsem, že nemám ani ponětí, o čem mluvím.

„Nejste sám,“ odpověděla a jako by na chvíli její sebevědomí dostalo trhlínku. „Jsme zvláštní sorta lidí, hrající špinavou hru. Nikdo nesmí ani tušit, čím se zabýváme – to se týká i vaší ženy.“ Potom zvážněla. „Budu k vám velmi upřímná a během následujících týdnů se vás toho pokusím naučit co nejvíce. A potom budete muset učinit rozhodnutí. Vaše rozhodnutí bude nezvratné. Jakmile se k nám dáte, bude to pro vás do konce života.“ Potom už termín lovec ekonomik nepoužívala; používala zkratku LE.

Tehdy jsem netušil, že Claudine naplno využívá mých slabých stránek, které u mě zjistila NSA při našich pohovorech. Nevím, kdo jí ty informace poskytl, jestli to byl Einar, NSA, osobní oddělení MAIN nebo snad někdo jiný, co však nyní vím velice dobře, informace o mně dokázala mistrně využít. Její vystupování, kombinace fyzické přitažlivosti a verbální manipulace mi byly ušity na míru, ale přesto se pohybovala v rámci běžných služebních postupů, které jsem později zažil při uzavírání obchodů, při nichž jde o hodně velké peníze a psychický tlak je maximální. Claudine i její nadřízení od začátku věděli, že si nenaruším manželství tím, že se budu svěřovat s našimi tajnými schůzkami. A když přišla řeč na popis odvrácené strany mých budoucích aktivit, byla ke mně drsně upřímná.

Neměl jsem ponětí, kdo ji platí, i když nemám důvod nevěřit, že to byla MAIN, ostatně její navštívenka to svým obsahem naznačovala. V té době jsem byl příliš naivní, vystrašený a opojetý budoucností, že jsem nekladl otázky, které mi dnes připadají naprosto logické.

Claudine mi sdělila, že náplň mé práce obsahuje dva hlavní pilíře. Za prvé, musím být schopen zdůvodnit obrovské mezi-

národní peněžní půjčky, jejichž prostřednictvím budou proudit peníze zpět do MAIN a dalších amerických společností (například Bechtelu, Halliburtonu, Stone & Webster a Brown & Root) prostřednictvím velkorysých strojírenských a stavebních projektů. Za druhé, budu mít za úkol přivést země, kterým budou tyto půjčky poskytnuty, k bankrotu (samozřejmě až tehdy, kdy vyplatí MAIN a další americké kontraktory) a tím budou už napořád zavázáni svým věřitelům a stanou se krotkými beránky pro případ, že budeme od nich něco potřebovat: například zřízení vojenských základen na jejich území, jejich podporu při hlasování v OSN nebo přístup k ropným zdrojům či jinému přírodnímu bohatství.

Ještě dodala, že mým úkolem je odhadnout dopady miliardových investic v dané zemi. Přesněji řečeno, budu vytvářet studie, které budou předpovídat hospodářský vývoj v horizontu dvaceti až dvaceti pěti let, a hodnotit dopady různých souvisejících projektů. Například, pokud bude rozhodnuto, že nějaká země obdrží miliardu dolarů, aby odmítla spojenectví se Sovětským svazem, mým úkolem bude porovnat výhody investic do výstavby elektráren s výhodami pramenícími z výstavby nové železniční nebo telekomunikační sítě. Jiným úkolem by mohlo být, že nabídnu možnost vybudování moderní energetické sítě a bude jen na mně, abych prokázal, že tento projekt povede k přiměřenému hospodářskému růstu, jehož rychlost ospravedlní důvod k půjčce. Životně důležitým faktorem je v každém případě hrubý hospodářský růst (HDP). Vyhraje vždy ten projekt, který ze všech zvažovaných zajistí nejvyšší hodnotu HDP. Pokud by soutěžil pouze jeden projekt, budu muset prokázat, že jeho realizace přinese jeho maximální zhodnocení.

Skrytým aspektem všech těchto projektů je, že jsou nastaveny tak, aby vytvořily kontraktorům obrovské zisky a potěšily několik málo vlivných a bohatých rodin v cílové zemi za předpokladu, že bude zajištěna dlouhodobá finanční závislost, která půjde ruku v ruce s politickou oddaností národních vlád. Čím větší půjčka bude, tím lépe. Skutečnost, že finanční břemeno,

kterým bude země zatížena, přispěje k tomu, že nejchudším se lékařská péče, vzdělání a veřejné služby na mnoho desetiletí stanou nedostupnými, nikoho nezajímá.

S Claudine jsme často hovořili o tom, jak HDP může být zavádějící. Například, HDP může vykazovat růst i v případě, kdy zisky má pouze jedna osoba, například majitel společnosti poskytující veřejné služby, zatímco většina společnosti je zatížena dluhem. Bohatí ještě více bohatnou, zatímco chudí se stávají chudšími. Ale z hlediska statistik dochází k hospodářskému růstu.

Většina zaměstnanců MAIN, stejně jako řadoví občané USA, se domnívala, že zemím, ve kterých stavíme elektrárny, dálnice a přístavy, vlastně prokazujeme laskavost. Naše školství a média nás vychovávaly k názoru, že naše aktivity mají být vnímány jako akt nezištnosti. Dlouhá léta jsem poslouchal komentáře tohoto typu: „Když chtějí pálit americkou vlajku, demonstrovat před naším ambasádou, nechme je být, ať si chcípnu v té jejich chudobě.“

Ted' už vím, že nositelé těchto názorů jsou vzdělaní lidé s univerzitním vzděláním. Tito lidé však nemají ani ponětí o tom, že hlavní důvod, proč máme svá zastupitelství po celém světě, je ten, že chceme, aby sloužily našim zájmům, což v druhé polovině dvacátého století znamenalo, že budujeme první opravdové globální impérium, které nemá v historii obdoby – korporátní impérium, podporované a zaštiťované americkou vládou. Tito lidé, navzdory svému vzdělání, jsou stejní ignoranti, jakými byli kolonisté v osmnáctém století, kteří věřili, že Indiáni, kteří bojovali, aby bránili svá území, byli služebníci ďábla.

Během několika následujících měsíců jsem měl odcestovat na Javu, již se v té době říkalo nejlidnatější nemovitý majetek na světě. Shodou okolností to byl muslimský stát s bohatými zásobami ropy pokládáný za semeniště komunistických aktivit.

„Je to další kostka domina, hned po Vietnamu,“ vysvětlila mi tehdy Claudine. „Musíme si získat Indonésany na naši stranu. Pokud se stanou součástí komunistického bloku, potom...“